سیستانی و ڕیفراندۆم و دیموکراسیەتێکی ئەقلانی

ئیسماعیل حەمەئەمین

ئەو ئاڵۆزیەی لە نەخشەی سیاسی وڵاتێکی وەک ئێراقدا خۆی گرێداوە، ئاڵۆزیەکە گەر لەئاستی سیاسیدا مەترسیدار بێت ، ئەوا لەسەر ئاستی کلتوری سیاسیدا هەڕەشە لە زۆر پرنسیبی گشتی دیموکراسی دەکات، ئەو مەترسیەش لەهەمان وشەوە سەر هەڵدەدا کەلەژێر ناوی (دیموکراسی) خۆی شێوە باز دەکات .
پرسیارەکە ئەوەیە ئایا دەکرێت لە ژێر داواکردنی دیموکراسیەت و پیادەکردنی دیموکراسیەت ، هێزێکی نادیموکراسی و فوندەمێنتاڵ گەشە بکات؟، باشتر پرسیارەکەم فۆرمولە بکەم بڵێم : دەشێت لەڕێگەی دیموکراسیەتەوە هێزێکی نادیموکراسیەت دەستەڵات بگرێتە دەست ؟ بۆ وەڵامدانەوەی ئەم پرسیارە و لەپێناو خوێندنەوەیەکی دیکەی کێشە هەنوکەییەکانی ئەمڕۆی کوردستان و ئێراق ، هەوڵدەدەم لەگەڵ خوێنەری ئازیزدا، بڕێک بە دەنگی بەرز بیربکەمەوە.
یەکێک لەو کێشانەی کە سەرجەم بیریارانی دنیای هەژاند و هەموو نێوەندە سیاسی و ڕۆشنبیریەکانی دنیای خستە بەردەم کێشەیەکی چاوەڕوان نەکراوەوە ، کێشەی جەزائیر بوو، کێشەی سەرکەوتنی هێزێکی توندڕەوەی نادیموکراسی،وەک بەرەی ئینقاز بوو کەلە دێسمبەری 1991 بەسەر پەیژەی میتۆدەکانی دیموکراسیدا ، کەهەڵبژاردنە ، هەڵگەڕا، بۆ حوکم گرتنە دەست و کردنی کۆمەڵگە لە کۆمەڵگەیەکی مەدەنیەوە بۆ کۆمەڵگەیەک شوراو شەرع حوکمی بکات و یەکەم ئامانجی ئاشکرای هەڵوەشاندنەوەی سوستێمی دیموکراسی و مەدەنی بوو لە جەزائیرد. ئەوەی کەئەو هێزە دەیوویست پیادەی بکات تێکشکاندنی هەموو نەشونمایەکی دیموکراسی بوو لە کۆمەڵگەی جەزائیریدا، بەمەرجێ خۆیان وەک بەرەی ئینقازی جەزائیری لەڕێگەیەی ئەوجۆرە نەشونما دیموکراسیەوە ، مومارەسەی شەڕی هەڵبژاردنیان کرد و شەڕی هەڵبژاردن و دەنگدانیان بردەوە!!. کەس ناتوانێت بە ئیسلامیەکی ئینقاز بڵێت: تۆ بە زەبر هاتوویت ، نەخێر ئەو بەهەڵبژاردن هات و مەشروعیەتی دیموکراسی و مافی دەنگدان بەتەواوەتی مومارەسە کرا ، ئەمان بەزۆرینەی دەنگی میللەتی جەزائیری دەنگیان هێنا !!، ئەمەش کرۆکی کێشەکەبوو ، ئەوان دژە پرنسیبی دیموکراسی نەبوون لەمومارەسەی حوکم گرتنە دەست ، بەڵام وەک خودی خۆیان و بەرنەمەیان ، جەبهەی ئینقاز بڕوای بە دیموکراسی نەبوو ، شورا ،شەرع، ئەمر و نەهی ئیسلامیانە و داڕشتنەوەی کۆمەڵگە لە ژێر زەبری شمشێر لەسەر مۆدێلی ئێران و ئەفغانستانی تاڵیبان پرۆژەی داهاتووی ئەوان بوو. چیرۆکەکە لەڕووی کلتووری دیموکراسیەوە ئاڵۆزتر بوو کاتێک هێزێکی عەسکەری بەزەبری چەک ئەوانیان کردە دەرەوەی بازنەی گەمەی سیاسی و ئەندامەکانیان لەجیاتی ئەوەی پۆستی گرنگ لە حکومەتی جەزائیردا بگرنە دەست توندکرانە زیندانەوەو بێبەش کران لەمافی مومارەسەی سیاسیانە و دەسەڵات، کەمافی سروشتی خۆیان بوو!. بەو شێوە جەبریە هێزە سیاسیە مەدەنی و شێوە دیموکراسیەکان لە جەزائیر لە سیازدەی یانواری1992 لە ڕێگەی جەنەڕاڵەکانەوە،جارێکی دیکە شەمەندەفەری سوستێمی دیموکراسیان خستەوە سەر هێڵی ئاسنینی خۆی!!. ئەمە چەندە لە ڕووی سیاسیەوە مەشروعیەتێکی هەبوو ، دەئەوەندە لەڕووی کلتووری دیموکراسیەوە چەندەها کێشەی فیکری هێنایە سەر ئاستی گفتووگۆ .
ئەوەی لەسەرەوە ئاماژەمان پێدا بەهەمان شێوە بەسەر ئەزمونی نازیەتدا پراکتیزە دەبێت، هیتلەر کەپیاوێکی نەخۆشی نیمچە نەخوێندەوەار بوو بەهەڵبژاردن هاتە سەر حوکم ، نازیەت (ناسیونال – سۆسیالیزم) بەزۆرینەی دەنگ و و بەتەجروبەیەکی پەرلەمانی هاتنە سەر حوکم، نەکلاشینکۆف و نە میلیشیا و نە بەهیچ شێوەیەک زەبرێک لە پشتەوە هەبووە کە بەزۆر و ساختە دەنگبهێنن. ئەمەش کرۆکی

کێشەکەیە کاتێک گروپەیەک ئامانجی زەوتکردنی ئازادی کۆمەڵگەبێت و دژە دیموکراتی بێت لەڕێگەی پرۆسەیەکی دیموکراتیانەوە بێتە سەر حوکم.
لێرەوە گەر ئەم کێشە فیکری و تێۆریانە پابەند بکەینەوە بە بارودۆخی کوردستان و ئێراقەوە دەتوانین لە فینۆمین و دیاردەی [سیستانی] تێبگەین ، وەک سروشبەخشێکی جیاواز کە دەیەوێت لە ڕێگەی هەڵبژاردنی دیموکراتیەوە بگات بە ئامانجێکی نادیموکراتی ، کەئەویش لە بنەمادا هەوڵدانی مەرجەعیەتێکی ئاینی – شیعیە بۆ ڕێگەگرتن لە لەدایکبوونێکی قەیسەری ماندووی کۆمەڵگەیەکی مەدەنی – ڕیکۆلۆنیالیزە یاخود دووبارەکۆلۆنیالیکراوی چاوەڕوانکراو، بەهەمان شێوەش پان عەرەبیزمی ئێراقی گرەویی داهاتووی خۆی لەسەر هەڵبژاردنێکی ئاوەها بینا دەکات .
کێشەیە کاتێک هێزێکی دژ بەدیموکراسی و ئازادی دەیەوێت ئازادی بکاتە کەلێنێک و لێوەی بێتە نێو ژوورە تاریکەکانی دیسپۆت و چەوساندنەوە. فەتوای ئەم دوایەی سسیتانی لەبەئەنجامدانی هەڵبژاردنێک لە ئێراقدا لەسەر بنەمای پسوڵەی خواردن دابەشکردن، فەتوایەکە بەڕێز دکتۆر نوری تاڵەبانی چەند لایەنێکی گرنگی کێشەی یاسایی و سیاسی ئەو فەتوایەی دیاریکردووە کە خوێنەر دەتوانێت زۆر خوێندنەوەی خۆی لەسەر بینا بکات و پێوویست بەدووبارە کردنەوە نیە. ئەوەی کە من دەمەوێت باسی لێوە بکەم مەترسی ئەو کلتوورە سیاسیەیە کە لەداهاتوودا گەمەی سیاسی لەم وڵاتەدا هەڵدەسوڕێنێ ، ئەوەی لای من گرنگە پێکهاتەی چەند ڕیتواڵ و کەشیگەرایەکی سیاسیانەیە گەر ئێستا لەژێر ناوی برایەتی و تۆلەرانس و لێبوردن و دیموکراسیەتی مافی هەڵبژاردنەوەڕێگەی پێبدەین ،ئەوا نەوەی داهاتوو نیو سەدەی پێویستە بۆ ئەوەی ئەنجامەسلبیەکانی بنەبڕبکات و یەکلای بکاتەوە ، دیارە ئەرکی هەمووانە ڕێگرەکان لەبەردەم نەوەکانی داهاتوو کەمکەینەوە نەک بەمیراتی کێشەی تازەیان بۆ جێبهێڵین !!.
لەم گۆشەنیگایەوە کێشەی من لە گەڵ ئەو مامەڵە سیاسیانەیە کە لەداهاتوودا دەبێتە پرنسیبی تەقلیدی مامەڵە لە نێوان دەزگای حکومی و مەرجعیەتە دینیەکاندا ، لەهەمانکاتیشدا کێشەی من لەگەڵ ئەو ئەقلیەتەیە کە چۆن مۆراڵی مرۆیی و مافی سروشتی دەکاتە قوربانی مافێکی سیاسی و ڕۆحانی مەرجعیەتێک پێیوایە هەموو تەفسیرەکانی دنیا لەوەوە سەرچاوە هەڵدەگرن.
بۆ ئەوەی زیاتر لە ئیدیەکانم نێزیک ببمەوە حەزدەکەم برێکی کەم لە چەند چەمکێکی فیکری ، بیریارێکی وەک یورگن هابرماز لەمەڕ سوتێمی عەدالەت نێزیک ببمەوە ، هابرماز باس لەدوو چەمکی گرنگ دەکات یەکەمیان فاکتەکان یاخود بەشێوەیەکی دیکە بڵێن ڕاستەیەکان و حەقیقەت دەگرێتەوە و دووهەمیشیان باس دانپێدانان دەکات بە حەقیقەت و فاکتەکان. بەشێوەیەکی دیکە Geltung دانپێدانان، وەک ئیعتراف پێکردن هابرماز لە گەڵ چەمکی فاکتەکاندا Faktizitaet بەکاریان دەهێنێ ، بۆ نمونە ڕاستە کەرکوک شارێکی کوردیەو فاکتێکی مێژوویە، بەڵام دانپێدانان و ئیعترافکردنی ئەو دانیشتووە دێرینانەی ئەو شارە لە ڕووی مۆڕال و ئەقڵانیەتەوە پایەکەی گرنگی سەلماندنی ئەو فاکتە مێژوویە. لەم نێوەندەدا بۆ ئەوەی بتوانین ڕاستیەکان بسەلمێنین پێویستمان بە سوسیتمێکی بیرکردنەوەو دەزگای کۆمەڵایەتی هەیە بۆ ئەوەی ڕاستەیەکانی ئێمە و ڕاستیەکانی ئەوانی دیکە بگەنە ئاستێکی گونجاندن لە گەڵ یەکتری و دژبەیەکدی نەوەستنەوە.
لەم گۆشە نیگای فاکت و دانپێدانانەوە، گەر دیموکراتیەتیەت ڕێگەبدات مەرجعیەتێکی وەک سسیتانی وەک فیگورێکی سیاسی ڕۆحانی باس لەخۆی بکات و فاکتەکان بەوشێوەیە تەفسیر بکات کەخۆی دەیەوێت ، ئەوا نابێت ئەو پرسیارە نەکەین ، کە تاچەندە ئەو وەک بەشێک لە واقعێکی کۆمەڵایەتی ئێراقی مافی هەیە یاسا و دەستوور ئیلهام بەخش بکات و ئەمرو نەهی دابەش بکات ؟ ، ئەوەندەش کەقسەی ئەو وهەموو هاوڵاتیەک بەیەک ئاست وەربگرین، دەبێت ئەو ڕاوبۆچوونانە بەراورد بکەین لەگەڵ گونجاندن و دانپێدانانی ئێمەش و بەراوردکردنی لەگەڵ فاکتەکانی دیکەدا کەلەسەر ئەرزی ئەم وڵاتەدا دەژین و بیروڕای خۆیان هەیە، بەئاوڕدانەوەیەکی ساناش لە تەشکیلەی فرە نەتەوەیی وئاینی و

مەزهەبی کۆمەڵگەی ئێراقی ، دەبێت ئەو پرسیارە پێوانەییە بکەین، کە تاچەندە پێویستە ئەو فەتوایە بەهەند وەربگرین و تەنانەت وەک مەرجەعیەتێک سەیری بکەین ؟ گەر مەرجەعیەت ڕۆڵی فەتوای هەبێت ، کەواتە با کریست و دیانەکانیش و ئێزیدیەکانیش مافی تەسریحات و فەتوای لەو جۆرەیان هەبێت! ، مادامەکی ئەوانیش خاوەنی سەرچاوەگیری ڕۆحی ومەزهەبی خۆیانن، دەبوایە هەر لەسەرەتاوە ئەم خاڵانە لەلایەن سیاسی و سەرکردەکانەوە ڕوونبکرایەتەوەو گومانی خۆیان لەمەڕ ئەم جۆرە فەتوایە دەربڕیایە، نەک بەرەوپیری بچوونایە بۆ ڕەجالێکردن.

ئەم فەتوایە یەکەم فەتوا و دوا فەتوا نابێت گەر هاتوو لە ئێستاوە نەخرێتە ژێر گومان و پرسیارەوە ، ئەوا لەداهاتوودا هەموو نەتەوەو مەزهەب و گروپە سیاسیەکانی دەرەوەی مەرجعیەت پێوەی دەناڵێنین.

ئەمەسەیرکردنێکی ئەقڵانی ئەو فەتوایانە کەدەبێت بەردەوام بخرێنە ژێر پێوانەکاری پرسیاری ئەقڵانی .

ئەو هۆیانەی دکتۆر نوری تاڵەبانی ئاماژەی پێداوە لەڕووی یاسایەوە چەندە گرنگن ، ئەوەندەش لەڕووی مومارەسەکردنی دیموکراسیەت و کەشی دیموکراسی و دروستکردنی ترادیسیۆنی سیاسیانە لەم وڵاتە گرنگی خۆی هەیە.

ئەی کەواتە چیبکەین؟ ، پێوانە چیە بۆ ئەوەی لە نێوان مافە سروشتیەکانی ئینسان و فاکتەکان و حەقیقەت لەیەکسانی و مافی ژیان و ئازادی لە گەڵ ئەو دەزگا یاسایی و حکومی و ئایدۆلۆژیا جیاوازانە، هاوسەنگیەک دروست ببێت، بەتایبەت ئەو بۆچوونانەی کە دەیانەوێت جیهانبینی خۆیان بکەنە یاسایەک و پیادە بکرێت؟.

دیوێکی دیکەی کێشەکە ئەوەیە کەهەموو ئەومەسەلانەی کەحەقیقەتە دەکرێت لە پرۆسەیەکی دەزگاییکردندا (هەڵبژاردن ، داداگا، دەستوور و لیژنەکانی) ،لە نێوان چەند ئارگومێنتێکی زیرەکی چەند پارێزەرێکدا (پرۆفیسۆر و پسپۆڕی تایبەت)بەوویستی هێزێکی نادیموکراسی دیسپۆتیدا فۆرمولەبکرێتەوە و ملی بابدرێت!، ، کەواتە دەکرێت ئەندامانی دەستووردارێژ لە ڕێگەی هەڵبژاردنێکی سەربەستەوە بەزۆرینەی دەنگ هەڵبژێرین و ئەوسا ئەوان بە حوکمی دیموکراسیەت ئەوە لەدەستووردا بهۆننەوە کە سیستانی و مەرجەعیەتە ئاینیەکان دەیانەوێت!!. پارێزەرە زیرەکانی مەرجعیەت، کەئەمانەش ووردە ووردە لە زۆر لاوە لەژێر تایتڵی پسپۆڕی یاسایی و سیاسی و تەکنۆکراتدا دەردەکەون، دەتوانن فەتوای مەرجعیەتەکان لە شێوەی ئارگومێنت و حونجەتکاری یاسایی و سیاسی کە لەڕووی سیاسیانەوە بگونجێت لەگەڵ پرنسبەکانی دیموکراسیەت، فۆرمولە بکەن و هەوڵبدەن لە نێو ڕاڕەوەکانی پەرلەمان و جەنگی هەڵبژاردندا بیسەلمێنن!!. دەکرێت ئایەتوڵڵا ئەعزەمی سیستانی لەداهاتوودا فەتواکانی لە شێوەی چەند یاساو ئارگومێنتێکدا وەپێچێ گەر نەتوانێت بڕیارەکانی دەزگای حکومی و پەرلەمانی داهاتوو هەڵوەشێنێتەوە ، ئەوا دەتوانێت بۆ ماوەیەکی دوورودرێژ بیوەستێنێ و تەگەرە بخاتە بەردەمی.

بۆ ئەوەی بتوانین ڕوونتر ئەم کێشەیە تاوتوێ بکەین دەگەڕێینەوە بۆ لای یورگن هابرماز و تێزی ئەو لەمەڕ بەکارهێنانی یاسا و دیموکراسیەت لەسوستێمی عەدالەتدا، هابرماز پێیوایە تاوانبار بوونی نابێت، ئەگەر پارێزەرەی زیرەک و شارەزا هەبێت، کەواتە **[تاوان بوونی نیە بەڵکو پارێزەرەکان خراپ و نەشارەزان]** ، ئەمە لایەنێکی تراژیدی گەمەی دیموکراسی و یاساییە کەزۆر ماف و تاوان دەشێت لەو پێچەدا جێگەی خۆی بکاتەوە و خۆی پەردەپۆشبکات.کەواتە چار چیە بۆ ئەوەی ئەم گەمە ناشرینە ڕوونەدات ؟، بۆ وەڵامی ئەم پرسیارە پست دەبەستین بە هابرماز و دەڵێین پشت بەستن بە دیموکراسی لەسەر بنەمای **[گوتارێکی ئەقلانی]** ، ئەوەی لە ژێر ناوی گوتاری ئەقڵانی تێیدەگەین [نۆرمی مامەڵەکردنی هەموو بەشدارانە لە گوتارێکی ئەقلانیدا] ، ئەوەی لەژێر چەتری ئەم ڕستەیەدا تێیدەگەین بەشداریکردنی هەمووانە لەسەر بنەمایەکی ئەقڵانی بۆ گەیشتن بە (**تێگەیشتنێکی هاوکۆیی**) ، ئەم جۆرە تێگەیشتنە هاوکۆیە ئەقلانیە، ئەو دەستەڵاتەیە کە هابرماز لە ژێر ناوی دەستەڵاتێکی هاو پەیوەندی و

هاوبەش ، دەسەڵاتێکی کۆمەنیکاتیڤ پێناسەی دەکات ، دەسەڵاتێکە لەسەروو هەموو مەزهەبیەت و قەومەچێتیەکی توندڕەوانەیە ، دەستەڵاتێکە تێگەیشتنی گشتی و بەشداری گشتی و گفتوگۆیی ئەقڵانیانە بنەمای هەڵسوڕێنەری بڕیارەکانێتی، ئەم دەسەڵاتە کۆمۆنیکاتیڤە بنەمای دەسەڵاتی دووهەم دادەمەزرێنێ کە هابرماز ئادمینستراتیڤ یاخود بەکوردی دەسەڵاتی بەجێهێنەر و دەزگایی پێناسەی دەکات، لێرەوە و لەم نێوەندەدا فەتوای کەسێک ـ سەرۆکێک ، هەر کەسێک بێت گەر لەسەر بنەماکانی گوتاری ئەقڵانی نەگونجاو بێت لەگەڵ دەسەڵاتی هاوکۆیی پەیوەندیدار ، فەتوا یەکە چەندە مافی دەربڕینی هەیە ، مەرجی بەجێهنانی زەحمەت دەبێت ، چونکە لەگەڵ هاوکۆیی ئەقڵانیەتدا ناگونجێت. گەر هەر حیزبێکیش بیەوێت لەسەر هێڵی پارێزگاری کردنی ئەقڵانی بێتەگەمەی دیموکراسیەوە ، ئەوا مومارەسەی ئەو مومارەسەیەکی مەشروع و لیگیتیم دەبێت ، گەر هاتوو ئەو کەسە سیستانیەکی مەرجیعیش بێت .

بەلاّم لەڕووی گوتاری ئەقڵانیەوە چۆن لە مافەکان تێدەگەین؟، بۆ وەلاّمدانەوەیەکی سادە ، نەک فەلسەفیانەی ئەم پرسیارە، دەتوانین بڵێین هەموو مافە سروشتیەکان مافێکی ئەقڵانین،مادامەکی لەچوارچێوەی ئەقڵ و لۆجیکی سروشتیدا هەڵدەسوڕێت، بۆ نمونە مافی ڕادەربڕین ، مافی ژیانی کەسێتی و فەردانیەت (ئیندیڤیدوال) ، مافی جەستەیی و سەربەستی سێکسی، هەموو مافەکان ڕەواو ئەقڵانین کاتێک ڕێگر نەبێت لە مافی ئەویدیکە و زەرەد بەوی دیکە نەگەیەنێت و بەلانس و هاوئاستەنگیەکی لەخۆ گرتبێت ،بۆ نمونە تۆ دەتوانینت ئاهەنگ بکەیت بەمەرجێک دراوسێکەت بێزار نەکەیت، ئەمە پڕنسبێکی ئەقڵانی سادەیە، هەمان ئەقڵانەتیشە دەبێت لە پێکەوە ژیانی نەتەوەکان و ئاینەجیاوازەکان و زمانەجیاوازەکاندا پیادەبێت، بەم پێیە و بەهەموو پێودانگێکی ئەقڵانی ، فەتوای سیستانی یەکەم: دژە هاوکۆیی و پەیوەندیداری گشتیە پێکەوە، دووهەم: وەک مەرجەعیەتێکی شیعی لەنێو خۆیدا تەعبیرە لە خۆی نەک لەهەموو شیعە، سێهەم : دژە مافی ئاین و مەزهەبەکانی دیکەیە کە ئیسلام وشیعیەت وەک جیهانبینیەک نابینین و موسڵمان نین ، چوارەم : فەتوای سیستانی ، فەتوایەکە دژ بەدیموکراسیەتێکی ئەقڵانیە و دەیەوێت لە ڕێگەی دیموکراسیەوە خۆی ڕەوابەندی بکات.

زۆرینە وکەمینە گرەوی سیستانیە لە پێناو ڕێگەگرتن لەپێکهێنانی دەستورێکی تازەی فیدرال و مۆدێرن، ئەو تائێستا بەردەوامە لەسەر ئەو گروە پیسەی و پێی لەسەر دادەگرێت، لای ئەو زۆرینە پێوانەی دیموکراسی دادەدەڕێژن و گەر بەئەنقەست بێت یاوەکو لەنەزانینەوە بێت، سەرجەم سەرەتاکانی دیموکراسی لەبیر دەکات کە مەرجی یەکەمی بەشداری هەمووانە لە کلتورێکی دیموکراسیدا، بەمانای سەرەتا دەبێت دەستورێکی دیموکراسی هەبێت کە مافی هەمووان و ئەرکەکانی دەوڵەت و دەزگەکانی دیاری بکات و پڕنسیبی گشتی سوستێمی سیاسی و مافەکان بچەسپێنێت، پاشان هەڵبژاردن ئەنجامبدرێ ، دەنا گەر هەڵبژاردنیش ڕووبدات ئەوا لە پەنجا بە پەنجاکەی ئێمە باشتر نابێت کە شەڕی ناوخۆی لێ کەوتەوە، بەم پێیەش گەر قسەی سیستانی جێبەجێبکرێت ، ئەوا کورد و سوونە دەچنە ژێر ڕکێفی زۆرینەی شیعی ، ئەمەش هەمان گرەوی جەبهەی ئینقاز بوو بۆ گرتنە دەستی دەسەڵات ، هەمان گەمەیە کە سیستانی و گشتکۆیی شیعە هەوڵدەدەن پیادەی بکەن لە ئێراقی داهاتوودا.

دیوێکی دیکەی کێشەکە ئەوەیە ، کەئەو کلتوورەی فەتوا دەردەکات هیچ جیاوازیەکی نیە لەو کلتوورە سیاسیەی لەبەرامبەر ئەو فەتوایانە دەلەرزێت و خێرا ڕادەکات بۆ باوەشی سیستانی و داوای نەرمکردنەوەی ئەو فەتوایە دەکات، ئەمەش وەلاّمدانەوەی هەموو بەنێو مەجلیسی حوکم بوو !!. دیارە کاتێک مۆڕال و ئەخلاقێکی سیاسیانە وون بێت و جیهانبینی سیاسیانە و شێمایەکی فیکری و چوارچێوەک بوونی نەبێت ئەوا هەموو مەلایەک و کاڵفامێکی ناسیاسی خێڵەکی دەتوانێت سەرجەم ئەو دەزگایانە بخاتە لەرزینەوە.

مەترسی ئەم مامەڵەیە لەوەدایە گەر لەئێستاوە فەتواکان بەهەند وەرگیرێ ، ئەوا مەلاکان لە پاڵ دەزگا مەدەنیەکاندا دەبنە مەرجعیەتێکی یاسایی دیکە ، بەمەش دوودیاردە لەم کۆمەڵگە هەڵوەشێندراوەی

(بەنێو ئێراقدا) بوونی نابێت یەکەم دیاردە، ئەقڵانیەتێک لە مامەڵەی سیاسیانە و دووهەمیش کەدەرئەنجامی سرووشتی یەکەمە ونبوونی دەزگای مەدەنیە.
لەم ڕووەوە دەکرێت زەبر بەکاربهێنرێت، بێگومان مەبەستم زەبری سیاسیانەیە و گوشار خستنە سەر ئەو هێزانەیە کەدژ بەپڕنسیبەکانی مافە سرووشتیەکانی کۆمەڵگەن، بێگومان گەر وەلآمکی ئاشکرا وبێپەردەی توند بدرایەتەوە، ئەوا نەسیستانی و نەمەرجعیەتێکی دیکە ئاوەها بەئاسانی فەتوایان دەردنەدەکرد، دەبێت ئەو مەلایانە لەوە تێبگەن کە هێزێک هەیە دژیان دەوەستێتەوە، بەداخەوە دەبووایە حزبی کوردی ئەو دەستپێشکەریەی بکردایە، بەپێی ئەو ئەزمونە تاڵ وترشەی چەندساڵەی کەهەیانە، لەلایەکی دیکەوە نابێت ئەوە لەبیربکەین کە ئایەتوڵلای ئەعزەمی سیستانی بۆکەسانی بێ قاعیدەی سیاسی و جەماوەری وەک پاچەچی و ڕوبەیعی و پان عەربیزمەکان کەلەژێر ناوی لیبرالیەت و مەلەکیەتی دەستوریدا خۆیان پێناسە دەکەن، وەرەقەیەکی گوشاری چاکە بۆ سەر هەموو هێزێکی سیاسی پێشکەوتوخواز ، لەهەمان کاتیشدا بۆ سەر کورد ، وەرەقەیەکە بۆ ماوەیەکی دوورو درێژ قەرەبووی ئەو ناڕێکخراوەیی و نەبوونی قاعیدە سیاسیەنەیان بۆ دەکاتەوە، لەبەر ئەوە سەیر نیە کە چەندە ئەوان لە ڕوویەکەوە بە سیستانی قەڵس بن لە ڕوویەکی دیکەوە بۆ ئەوان سیستانی پاڵپشتێکی ئەم قۆناغەیانە، هەر بۆ یە سەیر نیە لەگەڵ ئەوەی لەدەرکەوتن و خۆنیشاندندا وانیشانی ئێمەی دەدەن کە ئەو فەتوایانە باش نین ، بەڵام لەهەمان کاتیشدا هەر خۆیان بە ڕاکردن بۆ بەردەمی قاپی ماڵەکەی بەهایەکی سیاسی و پڕوپاگەندەیی بەخۆیان و سیستانی دەبەخشن و هەمیشە ئیحای ئەوەیان داوە بەکورد و مەسیحیەکانو نەتەوەکانی دیکە، کەسیستانی قورسایەکی گەورەی هەیە لە نێوەندەسیاسی و مەرجەعیەتەکاندا ، بەمەرجێ ئەوەی سەیری تەشکیلەی حەوزە بکات دەبینێت سەدرو حەکیم و خوئی و مەرجەعیەتەکانی دیکەش قورساییان هەیە و ئەو قورساییە دابەش بووە بەسەر ناکۆکیە شاراوەکانیاندا، وە سیستانی ئەو قورساییەی نیە بەو شێوەیەی ئەوان و کەناڵی ئەلجەزیرە و عەرەبیەی ئیسلامیست زلی دەکەن. هێزە کوردیەکان لەهەموو هێزەسیاسیەکانی ئێراق ڕێکخراوتر و بەئەزمونتر و شانسی زۆرتریان لەبەردەمدایە، وەلآمدانەوەی نوێنەرە کوردەکان کاریگەریەکی گرنگی دەبوو بۆ وەستاندنی ئەو شەپۆلە مەزهبی و ئاینیەی دەیەوێت ببێتە دەزگایەکی کۆمەڵایەتی ویاسایی لە ئێراقدا ، کەبێگومان یەکەم کەس بەو ئاگرە دەسوتێت کورد وئەو حزبە کوردیانەی خۆمانن، بەسیفەتی ئەوەی لەیادەوەری مەرجعیەت و حەوزە ئێمەی کورد، مەجوس و عەجەم و ئەهلی زیمەین ، نابێت ئەوەش لەبیر بکەین کە پان عەرەبیزم هەوڵدەدات گوتاری خۆی لە چەند دەروازەیەکەوە لە گەڵ مەرجەعیەتدا بکاتە یەک، کەواتە شەڕکردن بۆ عەلمانیەت و خەباتکردنی حزبەکوردیەکان بۆ جیاکردنەوەی ئاین لە دەوڵەت و دەزگاکان ویاساکانی ئەحوالی شەخشی و هتد..، هەنگاوێکی گرنگە نێزیکمان دەخاتەوە لە یەکلاکردنەوەیەکی ئاشتیانەی کێشە هەڵواسراوەکانی و،ەک کەرکوک و سنووری کوردستان و گەڕانەوەی ئاوارەکان و زۆر کێشەی دیکە، ئەز پێمووایە نێزیکبوونەوە لە ئەقڵانیەت و گوتاری عەلمانی و دوورکەوتنەوە لەو هەواداریەخێڵەکیەی نێوەندی حزبەکوردیەکان ، سەرەتای یەکەمی دروستە بۆ بوون بەنمونەیەکی پۆزەتیف لە ئێراقدا.
نابێت ئەوەش لەبیر کەین کەهەموو عەرەبی ئێراقی، مەرجەعیەت و حەوزەیان پێ باش نیە، بەتایبەت خەڵکانی ڕۆشەنبیر و نوسەر و شانۆکار و مامۆستایان و تەکنیکاران و زۆرینەی فەرمانبەرانی دەزگا بێلایەنە حکومیەکان ، هەمووان حەماسیان هەیە بۆ هەموو تێزێکی عەلمانی، سەیرم لێدێت حزبی کوردی مونافەسە دەکەن لەسەر دەستکەوتنی سۆزی سیاسیانەی ئەو هێزە شیعیانە و ئەوە لەبیردەکەن کەئەو هێزە شیعیانە لەدایکبووی هەڵچوونێکی سیاسی و کەفێکی سەر شەپۆلن، لە دوایداو لە مومارەسەی سیاسی داهاتوودا گرەویان لە سەر ناکرێت ، چ لەبەر ئەوەی زۆربەی جەماوەرەکەیان بە سۆزداری ئەم قۆناغە هەناسە هەڵکێشانە پشتگیری دەکرێن و چ لەبەر ئەوەی لەنێو خۆیاندا دابەشبوون بە سەر چەندەها تایەفەی ئاینی و مەرجعیەت و زۆرانبازی سەختیان لە نێوانیان هەیە ، لە داهاتوودا گەمەی

خوێناوی نێوانیشیان چاوەڕوانکراوە . ئەمە جگەلەوەی هەموویان پشت بە ئێران دەبەستن لە ڕووی یارمەتی مادی و مەعنەوییەوە، دەسەڵاتی ئێرانیش خۆی لە قەیرانی ناوخۆ و دەرەوەدا گینگڵ دەدا، ئیدی نازانم بۆچی فەتوایەکی سیستانی ئەوەندە بەهەند وەربگیرێ !!.

شەڕکردنی سیاسی و فەرهەنگی لەگەڵ مەرجەعیەت و فەتواچیەکاندا گەر بەئەنجامیش نەگات لەڕووی پرۆتۆکۆلی سیاسیەوە ، ئەوا ترادیسیۆنی جەنگێکی درێژخایەنی فەرهەنگی و سیاسی لەلایەن هێزە کوردیەکان بۆ هەموو هێزە پێشکەوتووخوازەکانی ناوچەکە دادەمەزرێنێت کەپێویستیەکی سیاسی و کلتووریە بۆ بنیاتنانی کۆمەڵگەیەک لەسەر بنەمای ئەقلانیەت و زامنکردنی مافەسروشتیەکان بۆ هەمووان. ئەو هێزە عەرەبیەی لەئێراقدا دژی فەتواچیەکانن ، گەر ئێستا شەرمن بن لە بەر ونبوونی ڕێکخراوەیەکی سیاسی و کۆمەڵایەتی بۆیان، ئەوا لەداهاتوودا ئەوانە دەبن بەو هێزە و کەسبکردنی ئەوان باشترە لەو مەلایانەی کەوەک خانوی وەرەقەی قومار وان ، لەگەڵ تێکچوونی سوستێمی مەلاکانی ئێران ، ئەوانیش دادەڕمێن . ئەمەی باسمکرد شتێکە لە ئەقلانیەتەوە نێزیکە، بەداخەوە هیچ هەڵوێستیەکی وەهامان تائێستا لە حزبەکوردیەکانی خۆمانەوە نەبینیووە وبەچاوخشاندنەوەیەکی خێراش بە ڕابووردیان موجیزەمان پیویستە بۆ ئەوەی شتی ئاوەهایان لێ چاوەڕوان بکەین، ئەوان تاوەکو ئێستا بە پێچەوانەی عەلمانی و ئەقلانیە کاریان کردووە، ئەنجامی ئەمجۆرە کارکردنە پڕ هەڵە و خێڵەکیانەی ئێستا دەیبینین، کە ئەو هێزە حەوزەویانە نەک تەنها دان نانێن بە مافی کوردا بەڵکو بەئالیەتێکی پان عەرەبیز م و ئیسلامیزمەوە کار دەکەن.

ئێستا نێوەندێکە بۆ زۆرانبازی نێوان خواستەکان و لەهەمان کاتیشدا نێوەندێکیشە بۆ بەشداربوونی هەمووان لە مامەڵەی سیاسیدا کەلەئەنجامدا نۆرمی هاوبەش پێکدەهێنین ، ئەمە چەندە لە گوتاری دیموکراسیانەیەکی ئەقلانی نێزیکمان دەکاتەوە ، ئەوەندەش زامنی ئەوەمان بۆ دەکات کەکێشە هەڵواسراوەکانیش لەنێوان یەکدیدا بەمەبەشتی پێکەوە ژیانی هاوبەشانەی ئارەزوومەندانە چارەسەرکەین، ئەوەی کەئێستا لە ژێر پەردەوە هەڵگیرساوە شەڕی مەلاکان و هێزە ئیسلامیەکانن لە ڕێگەگرتن لە دروستبوونی هەموو شێوە ژیانێکی مەدەنی ، لەوانەیە لەهەموو ئەو ڕووداوانەی سەرنجیان ڕاکێشابم ئەو داواکاریەی چەند مانگێک لەمەوبەری حەوزە بوو لە بەسرە کە ئەو بەرنامە پەخشکراوەعەرەبیەکانی کەناڵە کوردیەکان گۆرانی تێدایە دژی ئەخلاقی گشتیە!!، ئەم داواکردنە لەپاڵ چەند داواکردنێکی سیاسەنەی دیکە جەختی لەسەر کرابوو، لەم خاڵەوە هەستدەکەین ئەو مەلایانە دەیانەوێت نموزەجی ئێرانی بکەنە مۆدێلێکی پیادەوە هەوڵدەدەن نەک بە بەشداری ڕاستەوخۆی سیاسیانە بەڵکو لەودیوو دەزگا سیاسی و کۆمەڵایەتیەکانەوە خۆیان بکەنە مەرجەع و ئیلهام بەخش، بەکوردی وکرمانجی سوستێمی ئیمامەت بکەنە سەرچاوەی ژیانی ڕۆحی وسیاسی و کۆمەڵایەتی و یاسایی ، ئەمەش ئەو هۆکارە بوو وای لەباقر حەکیمی ڕەحمەتی کرد کە بەڕاستەوخۆ نەیدەوویست بەشداری بکات لەکاری سیاسەتدا ، ئەو دەیوویست لە سەر مۆدێلی خومەینی لەپشت هەموو دەزگا سیاسی و ئیداریەکانەوە دانیشێت هێڵی گشتی سیاسەت و دەستوور دابرێژێت و ناوبژیکاری گشتی بێت لەسەر مۆدێلی ئیمامی گەورەی جمهوری ئیسلامی ئێران.

تراژیدیا لەوەدایە کە مەرجعیەتەکان و حەوزە و ئیسلامیستەکان خاوەنی شێماو جیهانبینیەکی ڕوون و ئاشکرا و مەنهەجین ، بەڵام هێزە بەنێو سکولاریست و عەلمانی و دیموکراسیخوازەکان خاوەنی هیچ بەرنامەیەکی دیاریکراو نین و هەرەمەکیەتێکی بێمانا لە تەرحە سیاسی و پەیمانبەستنەکانیاندا دیارە..

بەگەڕانەوە بۆ یورگن هابرماز، دەتوانین باس لەخاڵێکی گرنگی دیکە بکەین کەنێزکمان دەخاتەوە لە هەوڵدان بۆ گەیشتن لە تێگەیشتنێکی ئەقلانی بۆ کێشەکان، ئەویش ئەو مەرجەیە کە هابرماز باسی لێوە کردووە لەڕووی بەشداری یەکسانانەی هەمووان لە پێکهێنانی نۆرمێکی گشتی بۆ مامەڵە کردنی سیاسیانە، هابرماز پێیوایە بەشداریکردنێکی یەکسانی هەمووان بە کەمایەتی وزۆرایەتی لە داڕشتنی

دەستوورێک، یان بەڵگەنامەیەکی مێژووی ، بریارێکی چارەنوسی، مەرجێکی سەرەکی پێکهێنانی شێوازێکی ئەقلانیە بۆ گفتوگۆکردن لەگەڵ یەکتری ، سەرەتایەکی دروستە بۆ پێکهێنانی ئەو نۆرمە گشتیانەی کەسیاسەت و گەمەی سیاسەت بەگشتی لەداهاتوودا کێشە هەنوکەیی و مێژوویەکانی خۆی پێ تاووتوێ دەکات. بۆ من زۆر زەحمەتە هەندێک لەو حزبە سیاسیە کوردیانەببینم لە دەرەوەی بازنەی بریاردانداندان، لەدەرەوەی گفتوگۆیی هەنوکەیدان، لەدەرەوی هەموو هاوبەشیەتێکی کوردیدان، ئەمەش زۆر حزبی وەک حزبی کۆمەنیستی کرێکاری و تەنانەت حزبە ئیسلامیەکوردیەکانیش دەگرێتەوە، من خۆم لەگەڵ هەردوولادا ناکۆکم و لەگەڵ زۆر بیروراکانیاندا یەکناگرمەوە، ئەگەر دژی نەبم، بەلام کردنە دەرەوەیان لە بەشداری سیاسی بەو زەبرە و بەهێزی چەک و کەنارخستنیان نەک هەر دژە بەپرنسیبەکانی دیموکراسیەت ، بەڵکو مەترسی بەفوەدەمێنتالبوون و توندرەویان، بەشێکی دەکەوێتە سەرشانی هەمووان، دیارە کەنارگرتنیان دەبێتە هۆی ئەوەی لەبەر هۆی ئایدۆلۆژیان و راگرتنی تەرازووی هێزەکانیان پەنا ببەنە بەر تەحالوفات لەگەڵ ئەو هێزانەی کەدژە دیموکراسین و فوندەمێنتاڵن، بەشداری نەکردنی ئەوان لەکاری سیاسیدا دەبێتە هۆی ئەوان لەو تەحالوفاتانەدا خۆیان ببینەوە، لەوانەیە لای زۆربەی خوێنەر سەیر بێت کەبڵێم ئەگەری تەحالوفکردن حزبی کۆمەنیست بە نهێنی لەگەڵ ئەو هێزانەی کەناوی خۆیان دەنێن (بەرگری) کەهەندێکیان کۆنەبەعسیەکانین و هەندێکیانیش ئەو عەرەبە توندرەوە کوێرانەن هاتوون لەئێراقدا گۆرەپانی شەرى خۆیان درێژبکەنەوە، هەندێکشیان گروپەی ئەلقاعیدەن ، ئەگەرێکی شیاوە!!. ئەمانە لەبەر ئەوەی دژی ئەمریکان و ئەنتی ئەمریکایین ، ئەگەری تەحالوفی داهاتوویان لەگەڵ حزبی کۆمەنیستی کرێکاری (گەر لەژێرەوە بێت و بەنهێنیش بێت) ئەگەرێکی چاوەروانکراوە، لەوانەیە سەیر بێت لای زۆربەی خوێنەری کورد کە زۆربەی بەنێو چەپی ئۆیرۆپایی و مارکسیەکانیش گرەویی گەورەی ئایدۆلۆژی و سیاسی خۆیان لەسەر ئەو گروپانە بنیات ناوە کەخۆیان ناو ناوە بەرگری ، ئیدی گەر نوسەرێکی وەک تاریق عەلی لە دوا کتێبیدا (بۆش لە بابیلۆن) ئەو گرەوە بکات ، بەوەی هیوادارە ئەو بەرگریە خۆی زیاتر ئۆرگانیزە بکات، ئیدی دەبێت ئیسلامیەک چی بڵێت!!.

لەوانەیە ئێستا خوێنەرێک بڵێت : کەواتە بابەعسیەکانیش بەنێوی بەشداربوونی یەکسانانە بهێنێنە نێو گفتوگۆکانمان و هەمووان لەم شاییە سیاسیەدا بەشداربن!!،

ئەز دەڵێم بەگەرانەوە بۆ ئەزمونی جەزائێر و جەبهەی ئینقاز ، دەتوانین ئەو دەرئەنجامە هەڵکێشین ، بەوەی هەر گروپێک لە بەرنامە و پەیرەو بۆچوون و جیهانبینیدا دژ بە پرنسیبی دیموکراسی و سکولاریزم بوو ئەوا بۆی نیە بەشدار بێت لە هیچ گفتوگۆ و کردەیەکی سیاسیانەی بریاردەردا، مەترسیدارە کاتێک من بەنێوی یەکسانی و ئازادی رێگەبدەم بە مەلایەکی سیاسی ، دوور لە هەموو پەیوەندیداریەک بۆ کۆمەڵگە و مافی سرووشتی مرۆڤەکان لەمومارەسەی ژیاندا، بێت و مەنهەجی خوێندن سەرتاپا بگۆرێت بە مۆدێلێکی ئیسلامی ، گەر ئەمانە زۆرینەی دەنگیش بهێنێن ، مادامەکی لەبەرنامەدا دژە دیموکراسین، ئەوا نابێت بەشداربن تاوەکو بەهەندێک لەو بیرورایانەن دەچنەوە و داندەنێن بەو نۆرمە ئەقلانیانەی کە نۆرمی مافە سروشتیەکانی مرۆڤ و مۆرالی گشتیە، نەک هەر ئەوەندە بەڵکو بەکردەش ئەمە بەشەفافیەتەوە بسەلمێنن، بەداخەوە ئەم قسانەم شتێکی لە جەختکردن لەسەر زەبر تێدایە، بێگومان جەختی سیاسیانە، بەلام زۆر جار بۆ ئەوەی بتوانین خۆمان لە هەرەشە بپارێزین نەک هەر دەبێت بەرگری بکەین ، بەڵکو دەبێت هێریش بەرینە سەر سەرچاوەی هەرەشەکان.

دەتوانم بڵێم کە ئەقلانیەت (راتسیۆنالیزم) تاکە کلیلی هاوبەشە ئەو دەرگاداخراوانەی کێشەکانمان لێ ناکاتە گرێ و لێمان ئالۆز نابێت، بەشداریکردنی هەمووان و قەناعەتکردنی هەمووان هەنگاوی دروستە، کەنارگرتنی ئەوانی دیکە (الاخر) بەبێ ئەوەی گفتوگۆیان لەگەڵدابکەیت و ئاڵتەرناتیفیان بخەیتە بەردەم و کۆمپرۆمیسی پێویست لەنێوان یەکتردا نەخرێتە بەر گفتوگۆ ، مەحاڵە هیچ هەوڵدانێک وەبەر بێت

لەسەر بچوکترین کێشە کەبۆ نمونە کێشەی ئاوارەکانی شەڕی ناوخۆی هەولێر و سلێمانیە!!، بائێمە وەک کورد خۆمان لە نێو ماڵی خۆماندا هەوڵبدەین کار بۆ ئەو نموزەجە ئەقلانیە بکەین بۆ پێکهێنانی ئەو نۆرمانەی کەلەداهاتوودا وەک ترادیسیۆنی مامەڵەی سیاسیانە زۆر کێشە لەسەر شانی نەوەکانی داهاتوو کەمدەکاتەوە.

گەر ئەو هەوڵدانەی ڕیفراندۆم و ئەو گوتارەی ڕێزدار مەسعود بەرزانی و یەکخستنی هەندێک لەبیروڕاکانیان لە ڕووی فیدرالیەت کە هێشتا لە سنووری شەرم دەرنەچووە، پێکەوەگرێبەدەینەوە ، ئەوا دەتوانین لە پرۆژەی ڕیفراندۆم و ئەکسیۆنەکانی دیکەدا ، ئەو ترس و گومانە ئاشکرابکەین کە ئێمە لە لەبەرامبەر هێزە حەوزەویی وپان عەرەبیزمدا چاوەڕوانی دەکەین ، لەهەمان کاتیشدا تاوەکو زوو نێو خۆی ماڵی کوردی پرۆژەیەکی کارکردنی سکولاریزەی لەبەردەمدا نەبێت و بەشداری هەمووان زامن نەکات لەو پرۆژەیەدا و لەسەر چەند تەوەرەیەک کارنەکات بە پرنسیبێکی گشتی هاوبەشەوە ، ئەوا مەترسی بوونی هەمووان بە چەند کوردێکی شۆفێنی تورە لەئارادایە و مەترسیەکی چاوەڕوانکراوە!! ، مەترسی بزرکردنی هەموو ئەو ساڵە سوێرو تاڵ و ترشانە و دەستپێکردن لەو خاڵەوەی دەستمان پێکردووە، ئەگەری ترسناکن و لەبەردەمی ماڵەکانماندا هەڕەشە لە خۆمان و نەوەکانی داهاتوومان دەکات.

پێش ئەوەی باس ڕیفراندۆمێک بکەین کەهێشتا بەتەواوەتی لە جوخزی پرۆژەی حیزبێکی سیاسی ڕێزەپەڕی نەکردووە، دەتوانینی لەو چوارچێوەیەدا باس لەزۆر تەوەرەی گرنگی دیکە بکەین ، کەدەکرێت پرۆژەی ڕیفراندۆم یەکبخاتەوە لە گەڵ کارکردن بۆ سکولاریەت و پلورالیزم ، وەک سیستمێکی سیاسی فیدرالیەتێکی کوردی چاوەڕوانکراو. بەلام پێش ئەوەی باس لەو مەسەلانە بکەم حەزدەکەم باس لە سەرسوڕمانی خۆم بکەم لەبەرامبەر بەهێند وەرگرتنی جیدیانەی ئەو پرۆژەیە لەلایەن حزبی کوردی خۆیەوە کە گومانی ئەوە هەیە ئەو پرۆژەیەی بۆ بەرخوردەی جەماوەری بێت نەک پرۆژەیەکی جیدی بۆ فیدرالیەت!!، بۆ نمونە ، لە ڕێکەوتی 06.01.04 بەڕێز دکتۆر فوئاد مەعسوم لەگفتووگۆیەکیدا لەگەڵ کەناڵی جەزیرە زۆر لاوەکیانە باسی لەپرۆژەی ڕیفراندۆم کردو بەڵکو ئیحای ئاوەهای دا بە جەزیرە کە گوایە کاری ئاوەها دوورە لە حزبەکەی ئەوەوە ، هەر وەک ئەوەی کارێکی نەشیاو بێت!! ، گووتی ئەوە کاری چەند کەسێکی دیکەیە دوور لە هێزە سیاسیەکان، بەکوردی و بەکورتی زۆر ئەو ڕیفراندۆمەی بچوک کردەوە و بەرگی پرۆژەیەکی سیاسی و جەماوەری جیدی لێداماڵی، بەمەرجێک هەر حزبەکەی بەڕێزی و کوردسات و کەناڵە ئیعلامیەکانی و کۆمیتەکانی ڕیفراندۆم لە ئەوروپا و ماڵپەڕی تایبەتیان بۆ ئەم مەبەستە لە لایەن خۆیانەوە خستۆتە گەڕ!!. گەر ئەمە دوور کەوتنەوە نەبێت لە لۆجیک و ئەقلانیەتی سادەی سیاسی دەبێت چ پێناسەیەکی دیکەی پێبەخشرێ!،ئەم کارە دژ بەیەکانە ئەو سیاسەتە کۆنینەیەمان دەهێنێتەوە بیر ، کە هەرچیەک ئێوە بیکەن ، ئێمە لەدوا ئەنجامدا بڕیار دەرین، ئێوە کاری خۆتان بکەن و سیاسەتیش بۆ ئێمە بەجێبهێڵن ، بەداخەوە ئەمە ئەزمونی عەرەبیشە لەهەموو کۆبوونەوەو کۆنگرە سیاسیەکانیان ، کەلەدواجاردا هەموو بیروڕاگۆڕینەوەو بڕیاردانەکان دەبنەوە بەهەڵم و لەنێو ڕاڕاوەکانی دەسەلاتی سەرکردەکاندا پەرشدەبنەوە. بەداخەوە من چاوەڕێی ئەوەم لەم دکتۆرە بەڕێزە دەکرد کە بڵێت: ڕیفراندۆم مافێکی سرووشتی خۆمانە و گەیشتن بە تێگەیشتنێکی سیاسیانە لە نێو خۆماندا لەشێوەی ڕیفراندۆم بێت یاوەکو هەر پرۆژەیەکەوە بێت مادامەکی لە سنووری لۆجیکی ئەقلانی و دیموکراسیەت دەرناچێت، جێگەی پشتگیریکردنی هەمووانە ، چاوەڕێم دەکرد بڵێت کە ڕیفراندۆم لەهەر شوێنێکی ئێراقدا بێت جێگەی هاندانە مادامەکی لە چوارچێوەی لۆجێکی ئەقلانیدایە و لەدژی مافی کەسیش کارناکات، بەلام پێدەچێ عادەتی موجامەلەی هێزە نادیموکراسی و حەوزەویەکان هێشتا پشتەوێنەی ئەو جۆرە تەسریحاتە

کاڵوکرچانەبن ، کەهیوادارم لەداهاتوودا تۆزێک سیاسیانەترو لە کلتوورێکی فەرهەنگی سیاسیانەوە لەو مەسەلانە بڕوانرێ .
بۆ وەڵامدانەوەی ئەوە ئەرگومێنتە لاوازەی کە دەڵێت: سیاسیانە نیە ئێستا باس لە پرۆژەیەکی مۆدێرنی فیدرالی خۆوویستی کوردی بکرێت و دەبێت دوابخرێ بۆ ئایندەیەکی دیکە. کەئەمەش چاوەڕوان دەکرێ لە هێزە سیاسیەکانی ئێمە، لەبەر ئەوەی ئەوەی ئێستا دەیبنین تەنها ترسێکی گەورەیە لە توانەوەی دەسەڵاتی حزبەکانیان گەر بچنە نێو بۆتەی ئێراقێکی دەوڵەتیدا ، دەنا ئەگەر پێشنیاری ئەوە بکرێت ، کە هەولێر و سلێمانی و دهۆک بەفیدرالی بمێنێتەوەو کەرکوکیش وەکو کەشمیری پاکستان بۆ چەندەها ساڵ بەهەڵواسراوەیی بمێنێتەوە ، تاوەکو دەستورێکی ئێراقی کاری تێدادەکات . ئەوا من پێموایە ئەو نیمچە چارەسەرە، ئەگەری پێشنیارکردنی هەیەی لەلایەن هێزەکانی دیکەی نێو مەجلیسی حوکم و چاوەڕوانکراویشە کە حزبە کوردیەکان پێی ڕازی ببن !!، ئەمە لەسەرێکەوە دەسەڵاتی ناوچەییان دەپارێزێ و لۆکالیەت بەپارێزراوی دەمێنێتەوە و لەلایەکی دیکەشەوە خۆیان دەپارێزێ لە هەموو شەڕێکی سیاسی و فیکری لە پێناو مەسەلە مێژوویەکانیاندا، کە شەڕی ئاوەها ئەگەری فەوتاندنی دەسەڵاتیان لەنێو مەجلیسی حوکم و لەبەرامبەر ئەمریکاییەکاندا دەخاتە مەترسیەوە ، هەروەها لەبەر ئەوەی ئەمان خاوەنی پرۆژەیەکی بەرەنگاربوونەوەی سیاسیانەی جیدی نین سەبارەت بە مەسەلەی کوردی ، چ لەبەر ئەوەی ترسی ئەویان هەیە گەر بچنە نێو شەڕی ئاوەهاوە هێزە کوردستانیەکانی پارچەکانی دیکە و سەرجەم کوردی دەرەوە و ناوەوە پشتگیریان دەکەن و ئەمەش مانای ئەوەیە کەئەرکی زۆر چارەنوسازیان دەکەوێتە ئەستۆ و بەرەی جەنگی سیاسی و کلتووری لە سنووری شەڕی پارچەیەکی کوردستان تێپەڕ دەکات ، ئەمەش بەپێچەوانەی پیلانی ئەمانە لەمانەوەیان لەنێو چوارچێوەی سیاسەتێکی لۆکالەکی. دیارە ئەمە خەونی ئەوان نیە و مانەوەی ئەوان بەکوردی و کرمانجی هەر لەو سنوورە نەبێت هیچ ئاسۆگەیەکی دیکەی نیە و جگە لەوە خۆشیان توانای خۆیان باش دەناسن کەشەڕی ئاوەها بەو ڕابوردووە شێواوە و بەو تەشکیلە سیاسیانەیان ناکرێت. ئەمەئەگەرێکی ترسناکە کەنابێت ئێمەی کورد ئەوەندە بەحەماسەوە لەو تەسریحات و تۆزە گوشارەی ئەم دواییە بڕوانین، ئەوان تەنها کێشەی ئەویان هەیە پەراوێز نەکرێن و ئەو پەراوێز کردنیان لەم دواییەدا بەدی کرد ،کە وەک لە گوتارەکەی ڕێزدار مەسعود بارزانیدا بەئاشکرا تەعبیری لەخۆی کردووە.
ئەڵتەرناتیفی فیدرالیەتی کوردستان بە هەولێر و سلێمانی و دهۆکەوە و هێشتنەوەی کەرکوک بەهەڵواسراوەیی ، مانای هەڵگیرسانی فیتنەیەکی بەردەوامە لە کەرکوکدا و کەشمیرێکی دیکە دروست دەبێت لەناوچەکەدا کەساڵانێکی زۆری شەڕو پێکدان و موئامەرە و پەراوێزکردنی کورد و ئەوانی دیکە لە خۆدەگرێ. دیارە (سیستانیەت)یش وەک دیاردەیەکی سیاسی مەترسیدار لەکەشمیری داهاتوودا ڕۆڵێکی خراپ دەبینێت، ئیدی ئەو شارە نەک هەر کێشەکەی بەهەڵواسراوەیی دەمێنێتەوە بەڵکو کێشەی دیکەی بۆ زیاد دەبێت، کەواتە چارەسەر چیە؟!.
بۆ وەڵامدانەوەی ئەم پرسیارە پێویستە ئاوڕێک بدەینەوە لەو سەرچاوەی ترسەی کە کەمایەتیەکانی دیکەی نێو کەرکوک هەیانە بەرامبەر بەکورد وەک هێزێکی بەهێزی بەگژاچووەی حکومەتە ئێراقیەکان و قورسیایان لە ناوچەکەدا، بەڵام چی وایان لێدەکات لە ئێمە بترسن؟! دەتوانم بڵێم ئەوەی کە وا لەوانی دیکە دەکا لە وپرۆژەیە ئێمە بترسن ئەو بیرکردنەوە خێڵەکیانە و مومارەسانەیە لە دوای ڕاپەڕینەوە تاوەکو ئێستا دژی یەکتری نواندومانە، ئەوان بینیان چۆن ئێمە بەهەزارەهامان لەیەکتری کوشتووە و ماڵ و حاڵی یەکترمان تاڵانکردووە و یەکترمان بێکەرامەت کردووە، ئەو ترسە لە دڵی ئەو کەمایەتیانەی نێو کەرکوک و کوردستان بۆتە ئەوەی بڕوامان پێنەکەن ولێمان بترسن!!، ئەوان بینیان کە لەکاتی کەوتنی بەغدا و هاتنە نێو موسڵ و کەرکوکەوە ئەو هێزانە چ کەم و چ زۆر تاڵانیان کرد و ماڵیان داگیرکردو لە

نێو خۆشیاندا لەسەر پارە و غەنیمە چ هەرایەک دروست بوو کە ماوەیەکی زۆر بووە هۆی ساردیەکی سیاسیانە لە نێوان ئەو هێزە سیاسیە کوردیانە.
لەبەر ئەم هۆیانە گۆڕینی ئەو وێنە ناشرینە ئەرکی یەکەمی هەموو هێزە سیاسی و رۆشنبیرانە لەم قۆناغەدا،ئەمەش بێگومان لە نێو خۆمانەوە دەستپێدەکات،(سەرنجی خوێنەر بۆ گوتارێکی رێبین هەردی رادەکێشم کەلە ژمارەکانی رابوردووی هاولاتیدا لەمەڕ مەسەلەی کەرکوک گفتووگۆی لەسەر کردبوو) ، گۆڕینی ئەو وێنە دزێوە بەوە دێت کە ئێمە لە پاڵ پرۆژەی فیدرالی، باشترە سەرەتا باس لە پێکهێنانی دەستەلاتێکی کۆمونیکاتیڤی هاوبەش بکەین کەلەکەرکوکدا ئەگەری تاقیکردنەوەی هەیە ، لە پاڵ ئەوەدا دەکرێت ڕیفراندۆم بۆ بەرهەمێنانی [**بەڵگەنامەیەکی مێژوویی]** تەرخان بکرێت، بەڵگەنامەیەک کەخەڵکی کوردستان لەسەر دوو مەسەلەی گرنگ بڕیار بدەن یەکەمیان: مافی مێژوویی خۆیان بەسنوور وزمان و کلتوورەوە و دووهەمیان: مافی هەڵبژاردنی سوستێمێکی سیاسی کەبناغەی مامەڵەی کورد بێت لە گەڵ دەستووری داهاتووی ئێراق.
ئەز پێمووایە دەبێت سیکولاریزم، بەمانا باوەکەی عەلمانیەت کە لەجیاکردنەوەی ئاین لە دەوڵەتدا خۆی دەبینێتەوە و پلورلیزم کەئەویش هاوبەشی عادیلانەی سیاسیانە و کلتوورانەی هەموو حیزب و ڕێکخراو و نەتەوە و ئاینەکانی دیکە دەگرێتەوە لە کوردستاندا، بەردی بناغەی ئەو سوستێمە سیاسیە فیدرالیە کوردیە بێت . ئەم دووخاڵە گرنگە کە دەکرێت ووردەکاری دیکەی لێبێتەوە بناغەی ڕیفراندۆمێک دەبێت کەهاوبەشی هەمووان و یەکلاکردنەوەی هەموو کێشەکان زامن بکات. ئەمە زەمانتێکی مێژوویی دەدات بەکورد و ترسی نەتەوەکانی دیکەی سنووری کوردستانی مێژوویی دەڕەوێنێتەوە، کاتێک ببینن کەسوتێمی سیاسی لە کوردستانی فیدرالدا دان بە مافەکانیاندا دەنێت و پلورالیزم دەکات بەسوستێمی گەمەی دیموکراسی، ئەمەچەندە هێزە کۆنزەڤاتیف و سەدری و فەتواجیەکان تورە دەکات ، دەئەوەندە هێزە پێشکەوتوخوازەکان لێکنێزیک دەخاتەوە، بەتایبەت کاتێک ئێمە باس لە بەشداری هاوبەشی هەمووان بکەین ، بەدانپێدانانی بەیەکتری دەستپێبکات ، بە بەرهەمهێنانی بەڵگەنامەیەمی مێژویی لەلایەن هەموانەوە کە سنووری مێژوویی کوردستان دانپێدابنرێ و ئێمەش دان بەو عەرەبانەدا بنێن کەلەکۆنەوە لەکەرکوک وکوردستاندا دەژین و تورکمانەکانیش بەهەمان شێوە ، ئەمە کلدانی وئاشووریەکانیش دەگرێتەوە، بەڵگەنامەیەکی مێژوویی ئاوەها گەر لە چوارچێوەی ڕیفراندۆمدا بێت، ڕێگرە لەبەردەم ئەوەی کەشمیرێکی دیکە لە ناوچەکەدا قوت بێتەوە.
دەبێت عەرەبی سونە و شیعەش لەوە تێبگەن کەمەبەستی ئێمە دەستگرتن نیە بەسەر نەوتدا و مەحرومکردنی ئەوان نیە کەسالاهایە پێکەوە لەژێر سوتمێکی دیکتاتۆریانەدا نالاندومانە و هاوبەشیمان زۆرترە وەک لە جیاوازی ، نەخێر ئێمە تەنها داوای دانپێدانی ئەو فاکتە گرنگە دەکەین ، کەپێیدەڵێن مافی مێژوویی ، ئەوەی ئەو ترسە دەڕەوێنێتەوە تەرحکردنی سوستێمی علمانی وپلورالیزمە لە داهاتوویی دەستەلاتی سیاسیدا.
ئەم تێزانە دەمانگەیەنێتە تێگەیشتنێکی هاوبەش بۆ مەسەلەکان و لەوەشەوە بۆ پێکهێنان مامەڵەیەکی کۆمنیکاتیڤ، بۆ ئەوەی زیاتر لەم چەمکەی هابرماز تێبگەین دەتوانینی بڵێن دەسەلاتی کۆمینکاتیڤ، یاخود مامەڵەیەکی کۆمنیکاتیڤی ، ئەو پەیوەندیە کە پابەندە بە کردەی [**ئەقلانیزەکردنی ژیان]** لە هەموو بوارەکاندا، کاتێک ژیان ئەقلانیزەدەکرێت، سنووری نێوان ئاین ونەتەوەکان و کێشەکانیان تەنها لەچوارچێوەی ئیلیتەی (نوخبەی) سیاسی و ڕۆشنبیری و فەرمانبەری گەورەدا هەڵناسوڕێت ، بەڵکو دەستەلاتی ئەوان لاوازتر دەبێت و نێزیکبوونەوەکە لەو سوتێمە کۆمۆنیکاتیڤە پتەوتر دەبێت، چیدی کێشەکان لەسەر بنچینەی نەتەوەچێتی و مۆراڵی ئاینی و عادەتی ئارتۆدۆکسیانە چارەسەر ناکرێت ، بەڵکو لەسەر بنچینەی ڕوانینێکی گشتکۆیی هاوبەشەوە مامەڵەی لەگەڵدا دەکرێت.

ئەز پێمووایە گەر ڕێچکەی پرۆژەی ڕیفراندۆم و هەر پرۆژەیەکی دیکە لە گەڵ بەرهەمهێنانی [بەڵگەنامەیەکی مێژوویی] ئاوەهادا یەکبگرێتەوە، لەپاڵ ئەوەشدا سوستێمی سیاسی و جۆری سوستێمی سیاسی لە کوردستانی فیدرالدا ئامانجی ئەو پرۆژەیە بێت، کەخۆی لە سکولاریەت و پلورالیزمدا دەبینێتەوە، بەو مەرجەی کە سکولاریەت و پلورالیەت لەهەموو هێزە ئێراقیەکانی دیکە تێبگەیەنرێت ، کە بەهیچ شێوەیەک جیاکردنەوەی ئاین لە دەوڵەت دژ بەرۆڵی ئاین نیە لە کۆمەڵگەدا ، گەر پابەند بێت بە بنەما سەرەکیەکانی دەستورێک بڕوای بەمافە سرووشتیەکان و پلورالیزم هەبێت، گەر شەڕێکی ئاوەها شان بەشانی شەڕکردن لەسەر فیدرالیەتی کوردی لەنێو خودی دەستەڵاتی تازە لەدایکبوویی ئێراقیدا نەکرێت ، ئەوا وامان لێدێت هەموو کێشەکانی دیکە بەهەڵواسراویی بمێنێتەوە. حەوزە و سیستانی و سەدریەکان گەر بزانن ئێستا هیچیان بۆناکرێ لە کردنی خۆیان بە بەباوکی ڕۆحی یاساو دەستوری ئێراقی ، ئەوا هەوڵدەدەن هەموو کێشەکانی دیکەی وەک کێشەی پلورالیزم، سکولاریزم، کەدەبێت لە دەستووردا جێگیربکرێت ، هەڵدەواسن ، هەڵواسینیش ، مانای دروستبوونی کەلێنێکی گونجاو بۆ یاری فەتواو و گەورەکردنی ترس لە عەلمانیەت و پلورالیزم و، بێگومان فیدرالیەتی کوردیش!!
بەم شێوەیە موستەحیلە فیدرالیەتی کوردی بەئەنجام بگات ، بەبێ ئەم دوو مەرجە سەرەکیە ، یەکەمیان دانپێدانانی مێژوویی هەمووان لەشێوەی [بەڵگەنامەیەکی مێژوویی] و دووهەمیان جێگیرکردنی عەلمانیەت و پلورالیزم لەنێو هەرێمی فیدرالدا، بێگومان بە هەوڵدان بەکردنی هەموو پرۆژەکانی وەک ڕیفراندۆم بە نێوەندێکی گفتوگۆی مێژوویی ، کە ئەڵتەرناتیف بخاتە بەردەم حزبە چەپێندراوەکانی نێوەندی سیاسی کوردی . گەر ئەم دوومەرجە پێکرا کاری بۆ نەکرێت ، گەر ئێستاش فیدرالیەتیش بسەپێنێن ، ئەوا لەسایەی حکومەتێکی ناوەندی دیسپۆت و پڕ فەتواچی و دەستوری کاتی و دژە عەلمانیەتدا ، ئەو فیدرالیەتە لەهەڕەشەدا دەبێت.
دەربارەی مەرجی دووهەمی بەشداری هەمووان لەهەڵبژاردنی جۆری سوستێمی فیدرالی و نەخشەی داهاتووی شێوەی گەمەی سیاسی لە کوردستانی فیدرالدا، پێویستە ئەوەبڵێین کە لەم گەمە ترسناکەدا هەمووان بەشدارین و ئەوەشی گرەوی ئەوە دەکات بەتەنها کەمانچەژەنی ئەم کۆنسێرتە خوێناویە بێت ، گرەوێکی دۆڕاوانە دەکات لە سەر خۆی و سبەینێش خۆی و ئێمەش دەبینە ژێر دەست وقاچی ئەوانەی ڕقیان لە هەموو جوانیەکە. سیستانی نە مۆسیقای دەوێت و نەئەدەب و نەئافرەت و نە ڕۆناکی و نەهوشیاری و نەگفتوگۆ، نەبەوەش خۆشحاڵە کەئێمە خاوەنی هاوکۆییەکی گشتی بین، ئەم قسانەم بۆنی قەومیەتی لێدێت ، بەڵام دەبێت ئەوە بزانین کەچەندە دژایەتی ئەوان لەخزمەتی کێشەی کوردیدایە ، ئەوەندەش لەخزمەتی عیلمانیەتدایە، شەڕکردن بۆ سکولاریزم ، شەڕکردنە نەک بۆ بەدەستهێنانی فیدرالیزم ، بەڵکو زامنی پاراستنی ئەو فیدرالیەتە چاوەڕوانکراویە، ئەقلانیەت دژە مافی چارەی خۆنووسین نیە ، چونکە بە مافێکی سرووشتی تێدەگات، دژە گفتووگۆ نیە ، چونکە گفتوگۆ و تێگەیشتن لەیەکتری بنچینەی ئەقلانیەتە و لەدۆزی سیکۆلاریەتیش جیانابێتەوە.
ئێمە ناتوانین هیچ ڕیفراندۆمێک بەئەنجام بگەیەنین ، کەتاوەکو ئێستا پیاوانی فایلەکان لەنێوماندا بەئاسودەگی و بێلێپرسینەوەی توند و عادیلانە گاڵتە بەڕابوردووی ئێمە دەکەن، تۆ ناتوانیت بە کەسێک بڵێت شەو بێخەم بخەوە و دیموکراسیەت گەشەدەکات و ڕیفراندۆم ئەنجام دەدەین و دەبین بە خاوەنی دەنگی خۆمان، بەمەرجێک هەزارەها تاوانباری جەنگ و دز و پیاوکوژ بەنێو کۆمەڵگەدا بەئاسوودەگی یاری خۆیان دەکەن ، من پێمووایە بۆ ئەوەی باس لە ڕیفراندۆم بکەین ، دەبێت باسیش لەکێشەی ڕێگرەکانی ڕیفراندۆم بکەین !!، کەخاوەن فایل و تاوانبارانی و بازرگانەکانی جەنگی چەند ساڵەی ئێمەن لە دژی دیکتاتۆریەت. پێمووایە شان بەشانی باسکردن لە مافی چارەی خۆ نووسین و دەنگدان لەسەری ، دەبێت پرۆژەیەکی ئاوەها ئەرکی دامەزراندنی شەفافیەت و سەراحەتێکی بێپەردەبێت لە بەرامبەر مێژوو، جێگیرکردنی ترادیتسێۆنی موکاشەفە و شەفافیەت ئەرکی پرۆژەی ڕیفراندۆمە کە پێویستە بەئاشکرا

مافی دەنگدان لەو خاوەن فایل و تاونبارو بازرگانانە بسەنێتەوە و کەگاڵتەیان بە چارەنووسی ئێمەکردووە، دەبێت چەندەها تەوەرە هەبێت کە ڕابووردی نێو ماڵی کوردی بهێنێتەسەر ئاستی گفتووگۆ. گەرسنورێکی کوردستانی مێژوویشت هەبێت، بەڵام پڕی بێت لەو پیاو و ژنانەی ئازیز و خۆشەویستانی ئێمەیان سەرەونگومکردووەو جاسوسیان کردووە و گاڵتەیان بەچارەنوسمان کردووە، ئەوا ئەو کوردستانە چاوەڕوانکراوە بەندیخانەیەکی پڕ جەردەی کۆن و نوێ دەبێت ، مادامەکی هەموو شتێک لەڕابوردوودا بە عەفوعامێک و بڕیارێکی سەرکردەیەکی میزاجی دەسڕدرێتەوە، ئەو (کارکردنە لەڕابوردوو) بە تەعبیری ئادۆرنۆ، ئەرکی چەندەها پرۆژەی وەک ڕیفراندۆم و پرۆژە سیاسی و ڕۆشنبیریەکانی داهاتوو دەبێت، بەبێ کارکردن لەو ڕابوردووەدا، مەحاڵە بتوانین مانا بدەین بەساناترین چەمکی ژیانی داهاتوومان. ئەوەی کە پرۆژەی ڕیفراندۆم و هەموو ترسی سەرکردە کوردیەکان هاوبەند دەکات پێکەوە، یەکبوونە لەسەر پرۆژەیەکی هەمە لایەنە، پێکهێنانی ئەو دەسەڵاتە هاوبەشە پڕحیوارەیە ، کەبەشداری هەمووان لەپرۆژەیەکی دیموکراسیەکی ڕاتسیونال، زامنی ئەوەدەکات نەک هەر حساب بۆ فەتوای مەلایەکی خەڵەفاو نەکەین ، بەڵکو هەموو ئەو هێزە دیموکراسخواز و پێشکەوتوخوازەنەی ئێراقیش لەگەڵ خۆماندا بەشدارکەین لە گفتوگۆیەکی ئەقڵانی ، کەیەکلاکردنەوەی کێشەی فیدرالیەت تێدا بە دەر لەهەموو هەستیاریەکی نەتەوەیی و مەزهەبی چارەسەر بکات. هەتاوەکو ئاوەها لەنائەقڵانیەتی سیاسیدا خولبخۆین و ناگفتۆوگۆش ئاوەها بەسەر کەشی سیاسیماندا زاڵ بێت ، نەک هەر فەتوایەکی سیستانی دەمان لەرزێنێت ، بەڵکو دەبێت چاوەوانی ئەوەش بکەین حەوزەیەکی کوردیش پەیدابێت !!. مادامەکی فەتوای مەلایەک ئەوەندە بە هێند وەربگیرێت و، چەندەها حزبی سیاسی کەخاوەنی هێز و مێژوویی خۆیانن بە پەلە بەرەو پیری بچن و ڕەجای لێبکەن کەفەتواکەی نەرمبکاتەوە.
بۆ ئەوەی کێشەی جەبهەی ئینقاز دووبارە نەکەینەوە و دیموکراسیەت نەبێتە دار دەستیەک بۆ سەرکەوتنی هێزە ئیسلامی و حەوزوی و قەومەچیە دواکەوتووەکانی ئێراق و دۆزی کوردی نەکەوێتە ژێر دەست و قاچیانەوە، تەنها یەک چارەسەرمان هەیە کەتەنها یەک ڕێگەی لەبەر دەمدایە، ئەویش دیموکراسیەتێکی ئەقلانی کوردی و شەڕکردنە لەپێناوی پەرەپێدانی هەموو پرۆژەیەک لە گفتوگۆ و شەفافیەت نێزیکمان بخاتەوە، بۆ ئەمەش پێویستمان بە ڕۆحێکی کوردانەی بەهێز هەیە بەرامبەر پێداچوونەوەی مێژووی پڕ جەنگمان ، بەهەمان هێزیشەوە پێویستمان بە بڕیاری ئازایانە هەیە لەدژ هەموو هێزێک کە دژی مافە سرووشتیەکانمان کار دەکەن، پێویستمان بە پرۆژەیەک هەیە کەدەکرێ نەک هەر ڕیفراندۆم بێت بۆ فیدرالی ،بەڵکو پرۆژەیەک بێت بۆ سوستێمێکی سکولاریزم لەسەر بنچینەی دیموکراتیەتێکی ڕاتسیونال (ئەقڵانی) دامەزرابێ ، نەک دیموکراسیەتێکی زۆرینەی فەتواچی و قەومەچی و سیتانیەکان....

ئیسماعیل حەمەئەمین
نورنبێرگ بەفرانباری 2004